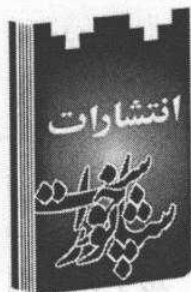

نقش شبکه اردشیر جی (ریپورتر)

در برآمدن رضاخان

پژوهش و نگارش

ایرج حدیدی

خرم آباد

انتشارات شاپورخواست

۱۳۹۵

سرشناسه	: حدیدی، ایرج، ۱۳۲۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: نقش شبکهٔ اردشیر جی (ریپورتر) در برآمدن رضاخان / پژوهش و نگارش: ایرج حدیدی.
مشخصات نشر	: خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	: ۱۴۹ ص، مصور.
شابک	: ISBN: 978 - 600 - 260 - 234 - 3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
موضوع	: ریپورتر، اردشیر، ۱۲۴۴-۱۳۱۱.
موضوع	: رضا پهلوی، شاه ایران، ۱۲۵۷-۱۳۲۳.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴-۱۳۲۰
رده‌بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۲۰
رده‌بندی کنگره	: DSR ۱۴۸۶ / ۹۳ ح ۴ ۱۳۹۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۵۵۶۱

نقش شبکهٔ اردشیر جی (ریپورتر)

در برآمدن رضاخان

پژوهش و نگارش

ایرج حدیدی

ناشر: انتشارات شاپورخواست - محل نشر: خرم‌آباد - همراه: ۰۹۱۰۳۹۱۴۰۱۱

شمار: ۵۰۰ نسخه - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵.

آمور رایانه‌ای: فرشته صیادبیرانوند - طرح جلد: سهیمه اسدزاده

چاپ: چاپ روز

شابک: ۳ - ۲۳۴ - ۲۶۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

بها: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	عنوان
۹	پیش‌گفتار
	فصل اول
	تاریخ چیست؟ به چه کار ما می‌آید؟ و مورخ کیست؟
۱۳	درآمد
۱۴	تاریخ چیست؟ به چه کار ما می‌آید و مورخ کیست؟
۱۸	تاریخ به چه درد می‌خورد؟
	فصل دوم
	علت و چگونگی مهاجرت زرتشتیان ایران به شبه‌قاره‌ی هند
۲۶	ذکر اصل و اوضاع فارسیان بمبئی
	فصل سوم
	نگرشی به پیشینه‌ی خانوادگی اردشیر جی
۳۱	پیشینه‌ی خانوادگی و شخصی اردشیر جی
۳۸	شاخصه‌ی علمی اردشیر جی
۴۵	شاخصه سیاسی و نقش اردشیر جی در جریان‌ات و ...

فصل چهارم

اوضاع و احوال سیاسی و اجتماعی ایران همزمان با کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ ش.

فصل پنجم

نقش شبکه‌ی اردشیر جی در به قدرت رساندن رضاخان

- ۷۹ نقش اردشیر جی و همپالکی‌های ایرانی و انگلیسی او ...
- ۷۹ درآمد

فصل ششم

چهره‌ی رضاشاه در آئینه‌ی تاریخ معاصر ایران

فصل هفتم

ضایعات و عوارض فاجعه آمیز حکومت دیکتاتوری مطلق‌العنان رضاشاه

- ۱۰۹ الف- پستی و بلندی مدنی چیست؟
- ۱۱۸ ب- آزادی مطبوعات
- ۱۲۱ ج- آزادی سیاسی چیست؟
- ۱۲۲ د- آزادی مدنی
- ۱۲۴ هـ- ملازمه‌ی علم و دموکراسی

فصل هشتم

ضمایم

- ۱۲۹ وصیت‌نامه‌ی محرمانه‌ی اردشیر جی (ریپورتر)
- ۱۲۹ پیش درآمد (مدخل)
- ۱۳۱ وصیت‌نامه اردشیر جی، ریپورتر؛ طهران- نوامبر ۱۹۳۱ م.
- ۱۴۷ منابع و مآخذ

به نام آنکه جان را فکرت آموخت چراغ دل به نور جان برافروخت

پیش‌گفتار

از آنجایی که موضوع این نوشتار با خودکامگی و سلطه‌گری ارباب ستم و جفا و تجاوز و تجری آنان، مرتبط است، بنابراین در آغاز مقال عباراتی شیوا و سرشار از مضمون خطبه‌ی "عشقیة هدرت"^۱ امیر مؤمنان حضرت علی مرتضی^(ع) را آوردیم و سپس به قول ابوالفضل بیهقی مصنف تاریخ بیهقی یا تاریخ مسعودی «به سر قصه شدیم».

«بروید به آن‌ها و بیدار پسران ظلم بی‌شیر است؛ ای ستم‌زادگان: رنج بیهوده مبرید و زحمت ما روا مدارید؛ دو آن ستم‌های گذشت؛ مگر آن دوره‌ی نکبت‌بار را در خواب مرگ باز ببینید، ما شیرازه‌ی ستم بدست را باز کردیم و اوراق سیاهش را پریشان ساختیم.»

باری، سال‌های ممتد در این اندیشه بود که چگونه ساکنان یک جزیره‌ی پرت و برهوت در میانه‌ی اقیانوس اطلس توانستند در فاصله‌ی تقریباً چهار قرن (از اوایل قرن هفدهم تا اواسط قرن بیستم میلادی) بر قسمت اعظم از نواحی آن روز یعنی بخش عمده‌ای از جنوب شرقی، جنوب غربی و مرکز آسیا و نواحی شمال و شرق و جنوب آفریقا و تمامی قاره‌ی اقیانوسیه و بخش پهناوری از آمریکای شمالی و شمالی و کانادا و ایالت متحده‌ی آمریکا و ... مستولی گردند؟! به طوری که به قول "نیکو ویکتوریا": «آفتاب در قلمرو امپراطوری انگلیس غروب نداشته باشد».

این طلبه‌ی تاریخ، پس از کندوکاو در متون تاریخی و با تأمل فکری دریافتم که یکی از علل مسلم و مبرهن پیروزی انگلیس در این زمینه همانا در اختیار گرفتن عاملانی عامل و عالم و خبره و مزدورانی نخبه و وفادار و بصیر و مدیر و مدبّر موجب و موجد این پیشروی‌ها و پیشرفت‌ها شد. بدیهی است که یکی از این عوامل زنده‌ی علمی و سیاسی و

۱. نهج‌البلاغه امام علی^(ع)، ترجمه به فارسی سیدجعفر شهیدی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ دهم،

شایسته‌ی انگلیس در ایران "اردشیر جی" (ریپورتر) بود که بحق می‌توان او را آعجوبه‌ی زمان خویش دانست. پس از این رو که شناساندن و معرفی این چهره‌ی مرموز میرز را از برای خوانندگان ارجمند به‌خصوص برای نسل جوان لازم و ضرور دانستم، این وجیزه را تهیه و تدوین کردم بالاخص که تا کنون درباره‌ی این رَجُل سیاسی اثر مستقل و جداگانه‌ای ارائه نشده است. به قول خواجه شمس‌الدین حافظ: «تا که قبول افتد که در نظر آید.»

این نکته را در اینجا لازم به تذکار می‌دانم که بررسی و مذاقه در احوال، اقوال و خاطرات، سرگذشت‌ها و اعمال و کردار این قبیل اشخاص اسناد و مدارک تاریخی زنده و گویای است برای شناخت اوضاع و احوال و رویدادها و دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی جامعه در هر عصر و فصلی، اما در استفاده و قبول یا رد آن‌ها و صحیح یا سقیم دانستن آن‌ها می‌بایست جانب حزم و احتیاط را کاملاً ملحوظ نظر داشته باشیم و همه‌ی ابعاد و زوایا و جنبه‌های مختلف آن‌ها را با امعان نظر و دقت کافی بررسی نماییم و آگاهانه و بصیرانه بدان‌ها نظر کنیم.

صاحب این قلم نیز در حدود امدان، نظرات و آرای موثق بسیاری از نخبگان و صاحب‌نظران و مورخان عصر را در تهیه‌ی این مجیزه مطالعه و بررسی کردم و حتی آن‌ها را با هم مقابله و مطابقه دادم و سپس آنچه را مقرون به حقیقت و واقعیت یافتم، آوردم، ولی بی‌هیچ پیرایه و ادعایی اذعان دارم که این نوشتار جملگی عاری از کم و کاست و گزاف و فزودی نمی‌باشد، زیرا در حد و جمع امکانات فراهم آمده است، اما در عین حال مواد و مصالح لازم در حد دسترس از منابع اصلی و احوال فخیم استخراج شده است، بدین‌گونه که علاوه بر مراجعه به متون تاریخی و خاطرات و زندگی‌نامه‌ها و سفرنامه‌های معتبر آن روزگار، از دواوین شاعران بلندپایه‌ی آن عصر حد بهره گرفته‌ام. چه بسیاری از اشعار و منظومه‌های اصیل و صحیح می‌توانند ادبای سودمند و پرفایده‌ای از اوضاع و احوال و رویدادها و رجال سیاسی زمانه به دست دهند، چرا که ادبیات و ذوقیات و هنرها، اسناد بسیار ارزشمند و درستی در تشخیص جوهره‌ی واقعیات و حقایق امور رویدادها هستند.

در پایان از ساحت خوانندگان ارجمند مستدعی است، این نویسنده را با ارشادات و افادات علمی خویش در رفع نارسایی‌ها و نقایص، کریمانه یاری فرمایند. به عنوان حسن مقطع گفتار حکیمانه و داهیانه‌ی مورخ میرزا "عماد کاتب اصفهانی" را که دال بر عرایض در زمینه‌ی کم و کاستی و نقصان این نوشتار است می‌آورم: «هیچ کس ندیده‌ام که امروز چیزی بنویسد و روز بعد نگوید: اگر این تغییر صورت می‌گرفت نیکوتر بود؛ و اگر این موضوع اضافه می‌شد خوش‌تر می‌نمود و اگر این مطلب جلوتر قرار می‌گرفت خوب‌تر می‌شد و چنانچه این موضوع کنار نهاده می‌شد زیباتر بود، این بزرگ‌ترین عبرت‌هاست بر دال بر نقص بشر است.»

در اینجا این نوشتار را با دو بیت عبرت‌انگیز شیخ اجل، سعدی به پایان می‌رسانیم که می‌فرماید:

بماند سال‌ها این ظلم و ترتیب ز ما هر ذره خاک افتاده جایی
مگر صاحب‌دلی روزی به رحمت کند در حق درویشان دُعایی

ایرج حدیدی

بیرجند، شهریورماه ۱۳۹۱ خورشیدی